

Torenklanken

Het eerste exemplaar van het boek *Levend Verleden Wormer* werd uitgereikt aan Maarten van Zaanen, voorzitter van de 150-jarige Wormerse kolffclub Togido. Links Historisch Genootschap Wormer-voorzitter Peter Roos. FOTO WIETSKA VAN SOEST

LEESVOER VOOR DE DONKERE DAGEN door Peter Roos

U kunt in deze *Torenklanken* alles vinden over onze Genootschapsdag op 2 december, traditiegetrouw in de Stoomhal. Zoals gebruikelijk wordt dan het *Jaarboek 2023* gepresenteerd en kunt u langskomen om het (gratis voor de leden!) op te halen. En deze keer hebben we ook nog iets anders in petto: de presentatie van het boek *Het koffertje van de burgemeester*. Het boek is alleen die dag tegen gereduceerde prijs te koop. Een mooi cadeau van/voor Sinterklaas.

Intmiddels is Open Monumentendag 2023 weer achter de rug. Onze eigen commissie had een gevarieerd programma samengesteld, deze keer in café Groos en Theater de Kaasfabriek. Ondanks het warme weer was er een goede belangstelling voor de films, de lezingen en ook het boek *Levend Verleden Wormer* vond gretig aftrek. Als u dat hebt gemist: deze publicatie is nog te koop.

Zoals u kunt lezen, we hebben niet stilgezeten. Veel leesplezier met deze *Torenklanken* en tot ziens op 2 december in de Stoomhal!

'Zet de leutkan alvast maar op 'et vuur'. ■

PROGRAMMA GENOOTSCHAPSDAG 2 DECEMBER

in de Stoomhal, Pakhuisplein 44 Wormer

Zoals gebruikelijk aan het einde van het jaar wordt het *Jaarboek 2023* gepresenteerd. De leden worden weer verzocht het jaarboek in de Stoomhal op te halen. In deze *Torenklanken* alvast een voorproefje van de artikelen uit het jaarboek.

Naast de presentatie van het jaarboek wordt op 2 december een ander boek gepresenteerd, namelijk *Het koffertje van de burgemeester*. Ook van dit boek een voorproefje in de vorm van een gesprek met Peter Tange. Leden van het Historisch Genootschap kunnen dit boek op 2 december tegen een gereduceerde prijs van € 9,95 kopen. Daarna is het boek voor € 14,95 te koop bij Foto Loek Weenink-Ronald Goedheer, Dorpsstraat 34a. Let wel: de reductie geldt alleen op 2 december, dus kom op die dag het *Jaarboek 2023* halen en mogelijk *Het koffertje van de burgemeester* kopen. 'Het koffertje', een coproductie van Uitgeverij Noord-Holland en het Historisch Genootschap Wormer, telt 144 pagina's en is geïllustreerd met vele foto's.

Het programma van de Genootschapsdag ziet er als volgt uit:

- 10.00 uur - Inloop
- 10.30 uur - Opening door de voorzitter van het Genootschap Peter Roos
- Presentatie Jaarboek 2023 door René van Maanen
- Hans Kuyper over de totstandkoming van het boek *Het koffertje van de burgemeester*
- Uitreiking van het eerste exemplaar van *Het koffertje* door Peter Tange

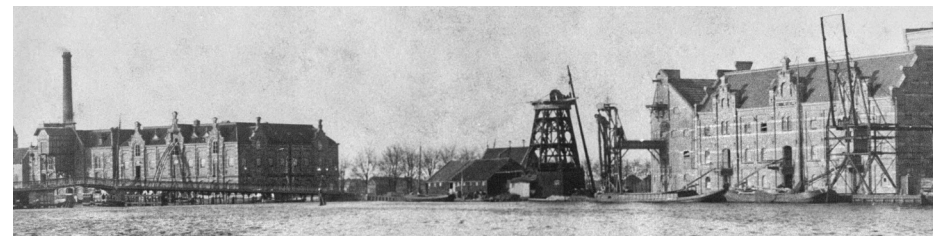
Na afloop van de presentatie van *Het koffertje van de burgemeester* zullen Peter Tange en Hans Kuyper het boek signeren. Het jaarboek kunt u tot 16.00 uur ophalen. Maar liever zien we u al eerder verschijnen om de twee presentaties bij te wonen. In de Stoomhal zal ook weer een collage van de foto's uit het *Jaarboek 2023* tentoongesteld worden. ■

Genootschapsdag
november 2022.
ARCHIEFFOTO WIETSKE
VAN SOEST

WAT VALT TE VERWACHTEN IN HET JAARBOEK 2023?

Een greep uit de bijdragen van de diverse auteurs

Windmolen De Spatter werd in 1905 gesloopt om plaats te maken voor het nieuwe gerstpakhuis Silo I. Bij pakhuis Donau is al een moderne elevator voor het lossen van gerst uit schepen en rechts is

de trolleykraanbaan zichtbaar voor het lossen van steenkool voor de stoomketels. De stoomrijstpel-lerijen beschikten nog niet over zulke moderne transportwerktuigen. GEM.ARCHIEF ZAA NSTAD 22.14019

HET INDUSTRIEEL ERFGOED VAN DE GLOBALISERING II door Jur Kingma

Vanaf de zeventiende eeuw werden er aan de Veerdijk in Wormer windmolens gebouwd met namen als De Mol, De Veerschuit, De Liefde of De Witte Duif. Vanaf de tweede helft kwamen daar pakhuizen en fabrieken met namen als Japan, Burmah, Indië, Java, Saigon en Batavia. Recent werden deze panden beschreven als onderdeel van een koloniale cultuur. Deze panden hebben ons veel meer te vertellen. Deze opmerkelijke

verandering in namen van bedrijfspanden heeft te maken met de eerste ronde van de globalisering in de negentiende eeuw. Het was ook het tijdperk van de fossiele uitdaging van de Zaanse windmolen-industrie. Deze twee ontwikkelingen kwamen samen aan de Veerdijk. Dat gebied van de gemeente Wormer ontwikkelde zich in de negentiende eeuw tot een van de moderne Zaanse industriegebieden. Vorig jaar verscheen deel I, en nu dus deel II, waarin de grote rol van de ondernemersfamilie Laan centraal staat.

POSTBEZORGING IN WORMER EN JISP door Jos Lap

In 1810 werd in Zaandam een postkantoor gevestigd van waaruit de bezorging in de huidige gemeente Zaanstad en Wormer en Jisp werd geregeld en uitgevoerd door gemeentelijke bodes. In 1850 kwam er ook in Wormerveer een postkantoor en gaandeweg volgden in andere Zaanse gemeenten hulppostkantoren. Postbezorging van en naar Wormer vond van oudsher plaats door middel van schippers en boden. We beschikken over

Voor het tweede postkantoor van Wormer zien we v.l.n.r. Jan Ranshuizen, Bernard Heijne en Manus Koelemeijer. WATERLANDS ARCHIEF WAT002001013

één naam en een heldere instructie: Jacob Klopper kreeg bij zijn aanstelling op 17 maart 1813 de volgende taak: 'De postbode moet alle dagen des morgen ten 10 uren van Wormer gaan naar Zaandam en daar bij het aankomen der post ten 12

uren present zijn. De brieven die ten zijnen huize gebragt worden is hij gehouden op het postkantoor te bezorgen en aankomende voor Wormer en Jisp over te nemen en dadelijk zonder enig oponthout te Wormer en Jisp aan derzelve adressen te bestellen'.

HONDERD JAAR GROENGEEL

door Fred Baar

Korfbalvereniging GroenGeel viert 23 november haar honderdjarig bestaan en is hiermee een van de oudste sportverenigingen in Wormer. Hoe wordt een vereniging 100 jaar? GroenGeel is nu een grote vereniging. Hoe is het mogelijk

dat een korfbalvereniging in Wormer tot wasdom kon komen in een dorp waarvan veel inwoners niets moesten hebben van een gemengde sport of sporten op zondag? GroenGeel heeft een groot aantal niet spelende leden, die levenslang lid blijven, waarom word je GroenGeler voor het leven?

Het clubhuis van GroenGeel in 1929.
FOTO COLLECTIE GROENGEEL

MIJN DAGELIJKS LEVEN WORDT STEEDS MEER GESCHIEDENIS door Gerard Mak

Terwijl in de Sovjet-Unie en in communistisch China de Dag van de Arbeid werd gevierd, zag ik op diezelfde dag, in 1950, voor het eerst het levenslicht. Ik werd de derde zoon in het gezin Mak. Mijn moeder, Marie Woestenburg (1920), en vader, Jan Mak (1916), hadden liever een dochter gehad, maar ze aanvaardden als goed katholieken Gods wil. Het was niet anders. Thuis hadden we het niet rijk maar wij waren niet de enige in Wormer in de jaren vijftig en zestig.

Het gezin Mak in 1966. V.l.n.r.: Marcel, Gerard, Ko, moeder Rie, Piet, vader Jan en René.
FOTO COLLECTIE G. MAK

BESTOLEN WALVISVAARDERS

door Els Mak en René van Maanen

Op 7 maart 1649 verschenen vier walvisvaarders in het kantoor van de Wormer notaris Mangelerius. De kok Dirck Thijsz., 46 jaar, harpoenier Cornelis Cornelisz., 34 jaar en harpoenier Reijntien Cornelisz., 30 jaar, 'altsamen woonende tot Jhisp', waren door hun commandeur Cornelis Ploeger opgetrommeld om een getuigen-

verklaring af te leggen. Zij vertelden dat zij vorig jaar met de walvisvaarder De Witte Duijf voor anker lagen bij Spitsbergen. Druk bezig met het afsnijden van het spek van een pas gevangen walvis, kwam een Engels schip, met geschut, aanklappen. 'Ende heeft met fors ende geweld, tegen haer wil ende danck,..' de Hollanders beroofd van spek dat al op het dek lag.

HET HUIS VAN JAN KOELEMEEJER

door Jan Blokker

In het *Noordhollands Dagblad* van 25 juni 2021 vertelde Rien Floris het verhaal van Aad Koelemeijer, die vanaf zijn geboorte woonde in het huis dat al door verscheidene generaties Koelemeijer werd bewoond. Voor mij was dat aanleiding om wat dieper op de geschiedenis in te gaan. Al eerder is over Jan Koelemeijer gepubliceerd in het *Jaarboek 2009*, maar deze keer wat uitvoeriger. ■

Gezicht op de Oostertil met wegsloot richting Jisp met links Oosteinde nr. 1 in de jaren twintig. Hier woonde Jan Koelemeijer en later zoon Antoon Koelemeijer met zijn kruidenierswinkeltje.
WATERLANDS ARCHIEF WAT002001757

HET KOFFERTJE VAN DE BURGEMEESTER

door Lucie Koelemeijer en Frans Koelemeijer

'Je moet die verhalen opschrijven', zei Arthur van Haarlem tegen Peter Tange. 'Ik kan wel verhalen vertellen, maar schrijven is een vak apart', antwoordde Peter. Geen nood volgens Arthur, dan charteren we toch Hans Kuyper? Zo ontstond het idee van het boek *Het koffertje van de burgemeester*.

Peter Tange was twintig jaar burgemeester van Wormerland. Zijn passie voor de historie ontstond in zijn geboorteplaats Koog aan de Zaan, waar hij tegenover molen Het Pink woonde.

'Door de buurtkinderen werd vaak rondom de molen gespeeld. Op een gegeven moment vroeg ik of ik eens binnen mocht kijken. De molenaar vond dat goed. De molen in bedrijf te zien fascineerde mij vanaf het eerste moment. Al snel werd me een bezem in de hand gedrukt: "Veeg jij de vloer eens even aan, jongen." Daar ligt de kiem van mijn belangstelling voor de oude geschiedenis.'

HISTORISCHE CLUBS

Sindsdien heeft de historie van de Zaanstreek hem niet meer losgelaten. Niet zo verwonderlijk dat hij na zijn carrière als burgemeester van Wormer in tal van historische clubs actief is zoals Zaans Erfgoed (voorzitter), lid van de raad van toezicht van het Zaans Museum, voorzitter van de Noord-Hollandse molenvereniging, gids bij de Poelboerderij, lid van het Gerrit Blauw Fonds. En nu dus het boek over Wormerland.

JONGEREN INTERESSEREN

We spraken Peter in de Beschuitstoren. Op de vraag hoe je jongeren van nu kunt betrekken bij de historie over de eigen omgeving, verwijst Peter naar deze eerste kennismaking. 'Je moet erin gestimuleerd

worden. Door de omgeving waarin je woont, op school, door een enthousiaste onderwijzer die de klas meeneemt naar buiten en daarna kleine opdrachten aan de kinderen geeft. Je hoort het, ik ben nog steeds een onderwijzer,' zegt hij lachend.

SCALA VAN ONDERWERPEN

Dat klopt! Met zijn 'koffertje van de burgemeester' gaat hij regelmatig op stap om voordrachten te verzorgen op scholen, bij verenigingen, tijdens de vaarexcursies van de Poelboerderij. In dat koffertje heeft hij een waaier van informatie paraat en al naar gelang de interesse van zijn toehoorders kiest hij een onderwerp. De Beschuitstoren is bijvoorbeeld een van de onderwerpen. 'Wist je dat deze als afbeelding wijd en zijd bekend was? Vanaf de bouw in 1620 werd de toren overal op gedrukt, op tonnetjes, graanzakken en tal van andere producten die hun weg vonden naar landen als Zweden, Engeland, Zuid-Frankrijk. Het beeld werd herkend: het is van de Beschuitstoren, goed spul!'

MEE OP EXCURSIE

Peter woont nu in Wormerveer. Vanuit zijn woning kijkt hij uit op de majestueuze Zaanwand. De geschiedenis van de Wormer industrie ziet hij zo voor zich. De Zaandammer Hans Kuyper kende hij nog van eerder gelegenheden. Zo schreef Hans op initiatief van Peter het boekje *Jacob en de Torenschilder*, een boekje voor de groepen zeven en acht van de basisscholen in Wormer. 'Hans is enige keren met mij mee geweest, bijvoorbeeld naar de brandweer en mee op een vaarexcursie van de Poelboerderij. Zo kon hij proeven hoe Peter verhaalde bijvoorbeeld over de ledezitters van Jisp en de beschuitbakkers. Hans schreef het op zoals ik het vertelde.' ■

Leden van het Historisch Genootschap betalen op 2 december voor dit boek € 9,95. Daarna is het voor € 14,95 te koop bij Foto Loek Weenink Ronald Goedheer, Dorpsstraat 34a.

Peter Tange wijst nog eens aan op de oude kaart van Mol waar de Beschuitstoren stond. FOTO FRANS KOELEMEEIJER

Peters koffertje boordevol verhalen.

De mensen achter 'Het koffertje'. V.l.n.r.: Hans Kuyper, Peter Tange en Arthur van Haarlem. FOTO ROLF KLIFFEN

TERUGBLIK OPEN MONUMENTENDAG door Lucie Koelemeijer

Een in alle opzichten geslaagde dag, georganiseerd door de commissie OMD. In Groos en het Kaastheater bezochten op 9 september jl. honderden mensen de vele activiteiten die op het programma van die dag stonden. Van boekpresentatie tot ont-hulling van een vaandel, lezingen over het Wormer- en Jisperveld en de beschuits-bakkerijen tot aan de vertoning van

historische films. Het was een komen en gaan op deze zonnige, warme dag. Een impressie in foto's.

Kortom: een bijzonder geslaagde bijeenkomst met dank aan Arno en Renate Spork van De Huiskamer die deze dag mede tot een succes hebben gemaakt. ■

1. Uit handen van Albert Stol ontving ook burgemeester Judith Michel-de Jong een exemplaar van *Levend Verleden Wormer*.

2. Volop gebruikgemaakt werd er van de gelegenheid om elkaar te ontmoeten en de laatste nieuwtjes uit te wisselen. 3. Frans Koelemeijer introduceert het boek *Levend Verleden Wormer*. 4. De toeloop op de verkoop van het boek was groot. Voordat het officiële programma van start ging, werden de eerste boeken al verkocht. 5. De lezingen trokken veel belangstelling in het theater. Ron van 't Veer verzorgde een interessante voordracht over het Wormer- en Jisperveld. FOTO'S WIETSKE VAN SOEST EN FRANS KOELEMEEIJER

WAT WE ONTVINGEN...

In *Torenklanken* 71 stond een verhaal over zwembad Het Zwet. Daarin werd melding gemaakt van de twee miljoenste bezoeker op 18 juli 1993. Via Agnes van der Weide ontvingen we een foto die destijds bij een

artikel in *Dagblad Zaanstreek* over dit heugelijke moment heeft gestaan.

Met plezier plaatsen we hier de foto van Henk van de Leur.

Bovenaan de trap Heleen Verkade, de twee miljoenste bezoeker. Linksonder Petra Verkade (bezoeker 1.999.999) en rechtsonder José Conijn (bezoeker 2.000.001).

Toenmalig burgemeester Jan Koppenaal trakteerde de kinderen op bloemen en gebak.

Ook ontvingen we de namen van de personen die op de foto staan op pagina 115 van onze meest recente uitgave *Levend Verleden Wormer*. Op het moment van samenstellen van het boek waren die niet bekend. ■

Bovenste rij v.l.n.r. Jan Engels, Jaap Oud, Piet Rep, Rob van 't Kaar, Jan van 't Kaar, Siem Pot, coach Jan Groenhart. Onderste rij v.l.n.r. Atie Bouwmans,

Aagje Harrevelt, Riek Wenning, Edith Vloon, Dini Steendam en Tiny Visser. FOTO COLLECTIE HISTORISCH GENOOTSCHAP WORMER

SCHENKINGEN van de redactie

- Van Joost Boersen diverse krantenknipsels uit 1966/1967 over de fusie tussen het rooms-katholieke en openbare zwembad.
- Van mevrouw Havik-Klopper diverse foto's: schaatsen op Nova Zembla, slagerij Rood, zicht op Torenerf, groenteboer Duis en zijn vrouw, opa Klopper met het door hem gemaakte raadhuis van Jisp, drie diploma's 1948 en 1949 Zwem- en poloclub Het Zwet, prestatietocht van 1 km van Willy Klopper en ansichtkaart gasfabriek Wormer.
- Van mevrouw Sluiter, Zaandam, een aantal foto's van de familie Leegwater (werker bij de Kaasfabriek) inclusief het interieur van de fabriek.
- Van familie Mol, Wormer, *Gedenkboekje van de Vereniging tot evangelisatie in en ten bate der Nederl. Herv. Kerk voor Wormerveer en omstreken* met info over de bouw van de Schutse in Wormer.
- Van de familie Luttik, Wormer, distributiestamkaarten, familieregister, persoonsbewijzen, oorlogszakboekje en *Reisepass Franziska Mehrholz*.
- Van Guus Koelemeijer, Wormer, een Kodak diap projector.
- Van Ans van 't Kaar, Wormer, het boek *Historische atlas van de Zaanlanden*.
- Van de familie Van der Weide, Wormer, een videocassette met films over Wormer.

Alle schenkers hartelijk dank. Geschonken foto's en dia's zullen door onze fotowerkgroep worden gescand en ingevoerd in de beeldbank van het Waterlands Archief en daarna in beheer worden overgedragen aan dit archief. De overige objecten zullen wij goed bewaren en eventueel gebruiken. ■

Een unieke foto van de Kaasfabriek Wormer waar de kaasmaker Willem Leegwater en zijn vrouw aan het werk zijn. De derde persoon rechts is ons niet bekend. FOTO MEVROUW SLUITER

Links Willem Leegwater met zijn vrouw Geertje Tekker, poserend voor de Kaasfabriek. Foto's omstreeks 1920. FOTO MEVROUW SLUITER

AGENDA 2022/2023

- **Zaterdag 2 december 2023**

Presentatie *Jaarboek 2023* en presentatie *Het koffertje van de burgemeester* van Peter Tange

Locatie: De Stoomhal, Pakhuisplein 44, Wormer

- **Maart 2024**

Algemene ledenvergadering

Gaat u verhuizen? Of heeft u een ander e-mailadres? Laat het ons weten!

Schriftelijk: Historisch Genootschap Wormer p/a De Lindeboom 22,
1531 PM Wormer. E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl

COLOFON

Torenklanken is een kwartaaluitgave van het Historisch Genootschap Wormer. Een lidmaatschap kost € 17,50 per jaar.

Redactie

Frans Koelemeijer (eindredactie), Lucie Koelemeijer, Jos Lap,
Wietske van Soest (opmaak)

Redactieadres: Dorpsstraat 176, 1531 HR Wormer

E-mail: torenklanken@genootschapwormer.nl

Bestuur

Peter Roos, voorzitter

Arthur van Haarlem, secretaris

Marc van der Hout, penningmeester

Marc Grandiek

Nico Koelemeijer

Albert Stol

Jaarboek

Redactie: René van Maanen, Els Mak,

Nico Koelemeijer, Dick Pranger

E-mail: jaarboek@genootschapwormer.nl

Archief

Harma Baak

Fotowerkgroep

Carla Koetsier, Rita van de Wiel,

Henk Wijngaards

Expositiecommissie

Marc Grandiek, Frans Koelemeijer, Joke van der Stok

Commissie Open Monumentendag

Frans Koelemeijer, Lucie Koelemeijer, Albert Stol,

Henk Wijngaards

Historisch Genootschap Wormer

De Lindeboom 22, 1531 PM Wormer, 075-8880279

Opgericht: 14 december 2005

KvK-nummer: 34242956

Rabobank: IBAN NL43 RABO 0114 5401 79

E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl

Website: www.genootschapwormer.nl

Facebook: Historisch Genootschap Wormer

